

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 43

(2007–2008)

Om lov om endringer i sameloven

-

Grafisk produksjon: 07 Gruppen AS

241 328
Trykket

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold . .	5	4.2	Begrensning i adgangen til å avlegge stemme på valgdagen i kommuner med færre enn 30 manntallsførte – sameloven § 2–3.	16	
2	Bakgrunnen for lovforslaget	6		Begrepet «samemantallet» – sameloven § 2–6.	17	
3	Konsultasjoner med Sametinget	8	4.3	Vilkår for forslagsrett til valgliste – sameloven § 2–7	18	
4	De enkelte lovendringsforslagene	9	4.4	Språkkriteriet for innføring i samemantallet – sameloven § 2–6	18	
4.1	Valgkretsinnndelingen og mandatfordelingen – sameloven § 2–4	9	4.5	Forskriftskompetanse	19	
4.1.1	Valgkretsinnndelingen	9	4.6	Kjønns sammensetning	19	
4.1.2	De nye valgkretsenes navn	11	4.7			
4.1.3	Mindre samiske grupper	12		5	Økonomiske og administrative konsekvenser	20
4.1.4	Reduksjon av antall mandater	13				
4.1.5	Mandatfordelingen	13				
4.1.6	Sør-Norge valgkrets	14				
4.1.7	Oppsummering av endringsforslagene i sameloven § 2–4	15		Forslag til lov om endringer i sameloven	21	

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 43

(2007–2008)

Om lov om endringer i sameloven

*Tilråding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet av 28. mars 2008,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven). Det foreslås endringer i sameloven § 2–3 om at i kommuner med færre enn 30 manntallsførte vil det kun være adgang til å avlegge forhåndsstemme ved sametingsvalget. Det foreslås endringer i sameloven § 2–4 når det gjelder antall valgkretser og valgkretsinnndelingen. Dessuten foreslås det ny mandatfordelingsmetode og fjerning av ordningen med utjevningsmandater. I sameloven §§ 2–5, 2–6 og 2–7 foreslås det at

begrepet samemantallet erstattes med *Sametingets valgmanntall*. Det foreslås å øke kravet fra 15 til 30 underskrifter fra samer med forslagsrett for å stille valgliste, sameloven § 2–7. Utover dette vil lovendringsforslagene nødvendigjøre endringer i forskrift om valg til Sametinget.

Endringsforslagene foreslås gjennomført med virkning fra og med valget i 2009. Lovendringene vil ha direkte betydning for nominasjonsprosessene som starter høsten 2008. Endringene må derfor tre i kraft senest 1. juli 2008.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

Det har vært reist kritikk mot dagens valgordning for Sametinget. Kritikken har særlig kommet fra valgkretsene som er underrepresentert i Sametinget i forhold til tallet på manntallsførte. Stortingets kommunalkomité uttalte i Innst. S. nr. 110 (2002–2003) til St. meld. nr. 55 (2000–2001) Om samepolitikken og til tilleggsmeldingen, St.meld. nr. 33 (2001–2002), at valgordningen må sikre større samsvar mellom avgitte stemmer og antall representanter som blir valgt. Komiteen peker videre på at manglende samsvar mellom velgeroppslutning og representasjon i Sametinget kan true Sametingets legitimitet. For å rette opp noe av skjevheten i representasjonen vedtok Stortinget til valget i 2005 en bestemmelse i sameloven § 2–4 om valg av fire utjevningsmandater i tillegg til de faste 39 mandatene. Utjevningsmandatene blir fordelt til de fire valgkretsene med flest godkjente stemmer ved valget.

Landet har siden det første sametingsvalget i 1989 v rt delt inn i 13 valgkretser med 3 representanter fra hver krets, uavhengig av antall manntallsførte eller avgitte stemmer i hver valgkrets. I 2005 var det innført 12 538 personer i samemantallet. Valgdeltakelsen i 2005 var på 72,6 %, med 9108 avgitte godkjente stemmer.

Antall manntallsførte og antall stemmer bak hver representant har variert mye. For eksempel var det ved valget i 2005 283 manntallsførte og 189 avgitte godkjente stemmer i valgkrets 10 Nordre Nordland, mens det samtidig var 1536 manntallsførte og 1107 avgitte godkjente stemmer i valgkrets 3 Kautokeino.

Gjeldende valgordning stiller krav til samtlige kommuner om å tilrettelegge for stemmegivning til sametingsvalget, uavhengig av om kommunene har stemmeberettigede som er innført i same-mantallet eller ikke. Ordningen har vært oppfattet som ressurskrevende og medført unødvendig mye administrasjon for kommuner med ingen eller få manntallsførte. Dette er særlig aktuelt for kommuner i de sørligste valgkretsene. Ved sametingsvalget i 2005 hadde 386 av landets 433 kommuner færre enn 30 manntallsførte, av disse hadde 147 kommuner ingen manntallsførte.

Det har videre vært reist kritikk mot at valgoppgjøret har tatt urimelig lang tid. I 2005 forelå det

samlede resultatet for sametingsvalget 10 dager etter valgdagen. Stemmene blir ikke talt i kommunene. Samevalgstyret i den enkelte kommune har frist til kl. 15 onsdag etter valget for å sende stemmesedlene til opptellingsvalgstyret i valgkretsen. Erfaringene etter fem sametingsvalg viser at fristen ikke alltid har vært overholdt. I tillegg til dette skaper postgangen forsinkelse.

Det har også vært kritikk mot at terskelen for å stille lister til valg i en valgkrets er for lav med krav om underskrifter fra 15 forslagsstillere.

Endringsforslagene i denne odelstingsproposisjonen bygger på rapporten fra et fagutvalg, nedsatt av Sametinget, i forståelse med departementet. Utvalget ble nedsatt ut fra et felles ønske om en helhetlig utredning om Sametingets valgordning som blant annet skulle ta sikte på å avklare behov for endret valgkretsinndeling og endret antall representanter fra de ulike valgkretsene, jf. Ot.prp. nr. 21 (2004–2005). Utvalget var ledet av professor Per Selle, og omtales som Selle-utvalget. For øvrig bestod utvalget av forsker Torunn Pettersen, professor Bjørn Erik Rasch, forsker Eva Josefsen og professor Nils Oskal. Sametingets administrasjon var sekretariat for utvalget. Utvalgets innstilling var enstemmig.

Selle-utvalgets oppdrag var å vurdere valgordningen i forhold til å styrke Sametingets legitimitet og oppslutningen om sametingsvalget. Dessuten ble utvalget bedt om å se særskilt på representativiteten i Sametinget, særlig med tanke på kjønn. Utvalget har derfor blant annet sett på antall valgkretser, størrelsen på valgkretsene, mandatfordelingen og utjevningsmandatordningen. Utvalget har videre sett på gjennomføring av valgoppgjøret, herunder muligheten for elektronisk stemmegivning, forhåndsstemming og alternative løsninger for opptelling av stemmer, med tanke på å styrke legitimiteten til og oppslutningen om sametingsvalget.

Utvalgets målsetting har vært å foreslå valgbestemmelser som i størst mulig grad tar hensyn til s rlige utfordringer både i de enkelte samiske områder og i det samiske samfunnet samlet. Utvalget uttaler i sin rapport at det særlig har lagt vekt på å sikre reell representasjon fra hele landet og

spesielt fra de ulike tradisjonelle samiske bosetningsområdene.

Sametinget sendte Selle-utvalgets rapport på bred høring til kommunene, partiene, partienes sametingsgrupper, valglister, forslagsstillere til valglister og samiske organisasjoner fra 16. april til 20. juni 2007.

I høringen kom det inn 25 høringsuttalelser. De fleste høringsinstansene er positive til at valgkretsinnndelingen og mandatfordelingen endres. Enkelte har synspunkter på hvordan kretsgrensene trekkes og hvordan mandatfordelingen virker. Aktuelle høringsuttalelser er omtalt nedenfor.

Sametinget fremmet i plenumssamling 27.9.2007 i sak 40/07 endringsforslag til samelo-

vens bestemmelser om Sametingets valgordning. Saken ble deretter oversendt departementet. Sametingets behandling av saken danner i tillegg til Selle-utvalgets rapport, et grunnlag for lovendringsforslagene.

Departementet har merket seg at Sametinget har gjennomført en bred høring, og har ikke funnet det nødvendig å sende endringsforslagene som fremmes i denne proposisjonen på ytterligere høring.

Departementet og Sametinget har i forbindelse med konsultasjoner kommet til enighet på de punktene i lovforslaget hvor partene opprinnelig hadde ulike posisjoner.

3 Konsultasjoner med Sametinget

Avtale om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget ble underskrevet av kommunal- og regionalministeren og samedingspresidenten 11. mai 2005. Avtalen ble godkjent av Sametinget 1. juni 2005. Ved kongelig resolusjon 1. juli 2005 ble det stadfestet at de avtalte prosedyrene skal gjelde for hele statsforvaltningen. Bakgrunnen for fastsettelsen av konsultasjonsprosedyrene er urfolks rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Denne retten er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 6. Konsultasjonsprosedyrene gjelder i saker som vil kunne påvirke samiske interesser direkte. Etter departementets vurdering faller valgordning ved sametingsvalg klart innenfor de saker det skal konsulteres om. Revisjon av Sametingets egen valgordning er en lovsak hvor det er naturlig og hensiktsmessig at Sametinget har betydelig innflytelse.

Det har vært avholdt ett konsultasjonsmøte på politisk nivå. I tillegg har det vært jevnlig kontakt på administrativt nivå. Departementet har gitt Sametinget tilgang på materiale og utkast til lovtekst. Sametinget har spilt inn posisjonsnotat som respons på utkastene. Under konsultasjonen ble det fokusert på de lovendringsforslagene hvor

departementet og Sametinget hadde ulike posisjoner.

Partene har hatt et godt utgangspunkt for konsultasjonsprosessen gjennom Selle-utvalgets rapport, Sametingets lovforslag med vurderinger og departementets materiale og utkast til lovtekst. Arbeidsformen har vært preget av åpenhet og gitt godt grunnlag for diskusjoner om endringer og justeringer. Dette har bidratt til at partene effektivt har oppnådd enighet gjennom konsultasjonene.

Sametinget har framhevet at utformingen av ordningen for valg til samenes eget folkevalgte organ klart er en sak som naturlig faller inn under samenes rett til selvbestemmelse. Sametingets valgordning er i særlig grad et spørsmål som handler om samiske forhold og utvikling av egne representative institusjoner. Sametinget har lagt vesentlig vekt på at retten til selvbestemmelse må innebære at Sametinget må ha stor innflytelse på prosessen med å utforme lovbestemmelser som gjelder valgordningen, og at det i denne typen sak er særlig viktig å søke å oppnå enighet.

Under konsultasjonsprosessen ble det enighet om at noen problemstillinger knyttet til praktiske forhold må løses i det påfølgende forskriftsarbeidet. Sametinget vil bli konsultert i forskriftsarbeidet.

4 De enkelte lovendringsforslagene

4.1 Valgkretsinnndelingen og mandatfordelingen – sameloven § 2–4

4.1.1 Valgkretsinnndelingen

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget vektlegger at det nåværende valgsystemet på grunn av kretsinnndelingen har stor grad av disproportjonalitet og at det må gjøres enkelte grunnleggende endringer i ordningen for å rette opp dette. Utvalget mener det ikke vil være hensiktsmessig med hele landet som én valgkrets og foreslår at dagens 13 valgkretser reduseres til 7. Forslaget er basert dels på historiske og kulturelle forhold, og dels på praktiske og pragmatiske kriterier. Utvalget uttrykker at samemantallet er det eneste tallgrunnlaget det hadde å forholde seg til.

Sametinget stiller seg bak Selle-utvalgets argumentasjon. Sametinget uttaler blant annet at den store variasjonen med hensyn til antall stemmer som står bak mandatene bidrar til å svekke Sametingets legitimitet både i det samiske samfunnet og overfor andre myndighetsinstanser. Sametinget har registrert at den manglende representativiteten har blitt brukt som argument i det offentlige ordskiftet for at Sametinget ikke legitimt representerer det samiske folk.

Selle-utvalget peker på at endring i valgkretsinnndelingen vil ha politiske virkninger. En umiddelbar virkning er at partier og grupperinger som i dag er overrepresentert vil kunne tape mandater, mens det er grupperinger som er underrepresentert som mest sannsynlig vil ha noe å vinne.

I spørsmålet om hvordan kretsinnndelingen skal være, ser Sametinget det som avgjørende at alle kretsene må ha en viss størrelse i antall manntallsførte for å oppnå proporsjonalitet mellom antall stemmer og mandater. Sametinget vurderer det også som viktig at enkeltkommuner ikke utgjør en krets. Bakgrunnen for dette er ønsket om å unngå at det politiske arbeidet i kretsen først og fremst blir preget av lokale og kommunale problemstillinger på bekostning av mer overordnede problemstillinger av betydning for Sametinget som et nasjonalt organ. Sametinget vurderer det også slik at kretsene geografisk ikke må være så store at det

blir for krevende for representantene å ha kontakt med velgerne. Historiske og kulturelle forhold for de regionale samiske gruppene er viktig for hvordan kretsene inndeles. Dette må imidlertid ses i forhold til den samhandling og kontakt som i dag eksisterer mellom de ulike samiske områdene. Det er med andre ord flere forhold som må legges til grunn for hvordan de nye valgkretsene inndeles. Disse forholdene er ikke nødvendigvis sammenfallende. Sametinget ser det derfor som viktig at det skjer en helhetlig vurdering og avveining ved inndelingen av nye kretser. Sametinget mener Selle-utvalgets forslag hovedsakelig bygger på en slik helhetlig vurdering.

Selle-utvalget har lagt til grunn at for å få redusert dagens 13 valgkretser til et mer hensiktsmessig antall, er det først og fremst i den nordlige delen av landet at det er noe å oppnå ved å slå sammen valgkretser og/eller justere valgkretsgrensene. De to sørligste kretsene – krets 12 Sørsameområdet og krets 13 Sør-Norge – foreslås derfor opprettholdt som i dag. Utvalget har to begrunnelser for dette. For det første omfatter begge disse kretsene et stort antall kommuner og en ytterligere sammenslåing vil derfor lett kunne få uheldige følger for gjennomføringen av valgoppgjøret. For det andre er det et poeng i seg selv å beholde krets 12 Sørsameområdet som egen valgkrets for å sikre sørsamisk representasjon. Utvalget anser det som viktig å beholde valgkretsen selv om antall manntallsførte i kretsen fortsatt vil være relativt lavt. Når det gjelder de 11 øvrige kretsene, har utvalget tatt utgangspunkt i hovedutfordringene med dagens kretsinnndeling. Utfordringene er blant annet disproportjonaliteten i forholdet mellom stemmer og mandater og å avhjelpe uheldige virkninger ved at to valgkretser kun omfatter én kommune. Ut fra en samlet vurdering går utvalget inn for å redusere antall valgkretser fra 13 til 7.

Sametinget er enig i å redusere antallet valgkretser fra 13 til 7 slik som Selle-utvalget anbefaler. Sametinget går imidlertid inn for å flytte grensene for valgkretsene noe i forhold til det utvalget foreslår. Sametingets forslag får betydning for valgkretsene Sørsameområdet og Sør-Norge. Sametinget peker på at slik det er i dag og slik Selle-utvalget foreslår, ikke samsvarer med det Sametinget opp-

fatter som det tradisjonelle samiske bosetningsområdet. Derfor bør Surnadal og Rindal kommuner i Møre- og Romsdal fylke og Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Follidal kommuner i Hedmark fylke plasseres i den foreslåtte valgkrets 6 Sørsamisk valgkrets. Dette samsvarer med det geografiske området som omfattes av konsultasjonsprosedyrene mellom statlige myndigheter og Sametinget.

I høringen er det kommet inn forslag om annen valgkretsinndeling, blant annet fra *Høyres Hovedorganisasjon* og *ungdomsforeningen Stuornjárgga Sámenuorak (SSN)*.

Høyre mener Selle-utvalgets forslag til valgkrets 2 ikke tar tilstrekkelige geografiske og demografiske hensyn til forholdet mellom innlands- og kystområder. *Høyre* foreslår derfor følgende alternative valgkretsinndeling:

- Valgkrets 2: Karasjok, Porsanger, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund og Hammerfest.
- Valgkrets 3: Alta, Hasvik, Loppa, Skjervøy, Kvænangen, Nordreisa og Kautokeino.

SSN uttaler at Selle-utvalget i valgkretsinnstillingen ikke i stor nok grad har vektlagt den kulturhistoriske virkeligheten for de forskjellige områdene. Foreningen peker på at utvalget ikke viser til faglig historisk-kulturelt kildemateriale for å understøtte valgkretsinnstillingen. SNN foreslår derfor en ny grense mellom valgkrets 4 og 5 som vil være bedre i historisk-kulturell forstand:

- Valgkrets 4: Kåfjord, Storfjord, Lyngen, Karlsøy, Tromsø, Balsfjord og Målselv.
- Valgkrets 5: Bardu, Lenvik, Berg, Torsken, Tranøy, Sørreisa, Dyrøy, Salangen, Lavangen, Gratangen, Skånland, Ibestad, Harstad, Bjarkøy, Kvæfjord, Andøy, Øksnes, Bø, Sortland, Hadsel, Vågan, Vestvågøy, Flakstad, Moskenes, Værøy, Røst, Lødingen, Tjeldsund, Evenes, Narvik, Ballangen, Tysfjord, Hamarøy, Steigen, Sørfold, Bodø, Fauske, Saltal, Gildeskål, Beiarn og Meløy.

Departementets vurdering

Departementet er enig i Sametingets vurdering om at manglende samsvar mellom stemmer og mandater ved dagens valgordning kan true Sametingets legitimitet. For å utjevne skjevheten i antall stemmer bak hver representant foreslår Arbeids- og inkluderingsdepartementet endringer i sameloven § 2–4 om valgkretsinnstillingen i tråd med forslaget fra Selle-utvalget og Sametinget.

Departementet foreslår at antall valgkretser reduseres fra 13 til 7, i samsvar med forslaget fra Selle-utvalget og Sametinget. 11 av dagens valg-

kretser foreslås dermed slått sammen til fem. De to sørligste valgkretsene, Sørsameområdet og Sør-Norge, unntas fra sammenslåingen fordi de allerede er geografisk store i omfang og består av et stort antall kommuner. For valgkretsene Sørsameområdet og Sør-Norge foreslås, i tråd med forslag fra Sametinget, en mindre justering av inndelingen ved at sju kommuner i Møre- og Romsdal og Hedmark flyttes fra Sør-Norge valgkrets til Sørsamisk valgkrets.

Under konsultasjonene har departementet og Sametinget blitt enige om at også Sunndal kommune bør plasseres i valgkrets 6 Sørsamisk valgkrets. Dette vil bety at hele området som omfattes av lov 21. desember 1984 nr. 101 om reindrift i kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal vil falle innenfor valgkrets 6 Sørsamisk valgkrets.

Departementet foreslår også, i samsvar med Selle-utvalgets og Sametingets forslag, at dagens to valgkretser som er enkeltkommuner, Kautokeino og Karasjok, slås sammen med Porsanger kommune fra valgkrets 5 Porsanger til én valgkrets.

Departementet foreslår således følgende nye valgkretsinnstilling:

1. *Østre valgkrets/Nuortaguovllu válgabiire*: Lebesby kommune fra valgkrets 5 Porsanger, valgkrets 1 Varanger og valgkrets 2 Tana slås sammen til ny valgkrets 1 *Østre valgkrets*.
2. *Ávjovári valgkrets/Ávjovári válgabiire*: Valgkrets 3 Karasjok, valgkrets 4 Kautokeino og Porsanger kommune fra valgkrets 5 Porsanger slås sammen til ny valgkrets 2 *Ávjovári valgkrets*.
3. *Nordre valgkrets/Davveguovllu válgabiire*: Kommunene Nordkapp og Måsøy fra valgkrets 5 Porsanger, valgkrets 6 Alta/Kvalsund og kommunene Skjervøy, Kvænangen og Nordreisa fra valgkrets 7 Nord-Troms slås sammen til ny valgkrets 3 *Nordre valgkrets*.
4. *Gáisi valgkrets/Gáiseguovllu válgabiire*: Kommunene Kåfjord, Storfjord og Lyngen fra valgkrets 7 Nord-Troms, valgkrets 8 Midt-Troms og Sørreisa kommune fra valgkrets 9 Sør-Troms slås sammen til ny valgkrets 4 *Gáisi valgkrets*.
5. *Vesthavet valgkrets/Viestarmera válggajibjrra/Viestarmeara válgabiire*: Valgkrets 9 Sør-Troms, unntatt Sørreisa kommune, valgkrets 10 Nordre-Nordland og valgkrets 11 Midtre-Nordland slås sammen til ny valgkrets 5 *Vesthavet valgkrets*.
6. *Sørsamisk valgkrets/Áarjel-Saepmie veeljeme-gievlie*: Valgkrets 12 Sørsameområdet og kommunene Surnadal, Rindal, Sunndal, Rendalen,

Tabell 4.1 Oversikt over antall manntallsførte og avgitte godkjente stemmer i de nye valgkretsene på grunnlag av tall fra sametingsvalget i 2005

Ny valgkrets	Antall manntallsførte	Avgitte godkjente stemmer
1 Østre valgkrets	2140	1634
2 Ávjovári valgkrets	3521	2610
3 Nordre valgkrets	1736	1199
4 Gáisi valgkrets	1799	1331
5 Vesthavet valgkrets	1226	891
6 Sørsamisk valgkrets	731	524
7 Sør-Norge valgkrets	1385	919
Til sammen	12 538	9108

Os, Tolga, Tynset og Folldal fra valgkrets 13 Sør-Norge slås sammen til ny valgkrets 6 Sørsamisk valgkrets.

7. *Sør-Norge valgkrets/Lulli-Norgga válgabiire*: Valgkrets 13 Sør-Norge unntatt kommunene Surnadal, Rindal, Sunndal, Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Folldal blir ny valgkrets 7 Sør-Norge valgkrets.

Departementet antar at den foreslåtte kretsinnstillingen vil kunne bidra til sterkere organisering over et større geografisk område. Det vil kunne føre til flere lister, partier og listesammenslutninger, som igjen kan bidra til mer politisk engasjement med økt registrering i manntallet og økt valgdelaktelse.

Forslaget innebærer endring i sameloven § 2–4.

Departementet vil i forskrift om valg til Sametinget fastsette nærmere bestemmelser om vilkårene og fremgangsmåte ved registrering av gruppe, parti eller liknende sammenslutning med et bestemt navn.

4.1.2 De nye valgkretsenes navn

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget hadde følgende arbeidsnavn på valgkretsene i sin rapport:

1. Øst-Finnmark
2. Midt-Finnmark
3. Nordvestområdet
4. Troms
5. Midt-Norge
6. Sørsameområdet
7. Sør-Norge

Sametinget har følgende forslag til navn på valgkretsene:

Samiske navn:

1. Nuortaguovllu válgabiire
2. Ávjovári válgabiire
3. Davveguovllu válgabiire
4. Gáiseguovllu válgabiire
5. Viestarmera válgabijrra/Viesttarmeara válgabiire
6. Áarjel-Saepmie veeljemegievlie
7. Lulli-Norgga válgabiire

Norske navn:

1. Østre valgkrets
2. Ávjovári valgkrets
3. Nordre valgkrets
4. Gáisi valgkrets
5. Vesthavet valgkrets
6. Sørsamisk valgkrets
7. Sør-Norge valgkrets

Navneforslagene fra Sametinget er utarbeidet etter innspill fra fagmiljø med kunnskap om samiske stedsnavn og samisk terminologi og historie. Både de samiske og norske navnene på valgkretsene er fremmet av Sametinget. Valgkrets 5 har navn på lule- og nordsamisk, valgkrets 6 har navn på sørsamisk, mens de øvrige valgkretsene har navn på nordsamisk.

Sametinget har begrunnet de norske navnevalgene for valgkrets 2 og 4 slik:

Valgkrets 2 Ávjovári valgkrets. Sametingets begrunnelse for navnevalget er at Ávjovári er egenavnet på det aktuelle geografiske området både på samisk og norsk.

Valgkrets 4 Gáisi valgkrets er et nytt, konstruert egennavn, Gáisi betyr tind eller fjell. Fjelltoppene er noe av det Sametinget har funnet som fellestrekk i denne nyopprettede valgkretsen.

Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Sametingets forslag til navn på valgkretsene. Dette innebærer endring i sameloven § 2–4.

4.1.3 Mindre samiske grupper

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget har hatt som målsetting å komme fram til en valgordning som tar hensyn til særlige utfordringer både i de enkelte samiske områder og i det samiske samfunn samlet. Særlig viktig har det vært å sikre reell representasjon fra hele landet og spesielt fra de ulike tradisjonelle samiske bosetningsområdene. Det er likevel slik at den typen valgordning som Sametinget har hatt ikke nødvendigvis sikrer at alle regionale grupper av samer, uansett størrelse, blir representert. Utvalget peker på at det i praksis må være opp til partiene og listestillerne å bidra til slik representasjon. Utvalget har blant annet vurdert østsamisk representasjon. Utvalget peker på at dersom denne gruppen skal sikres representasjon, må det utarbeides særregler, eventuelt også gis anbefalinger om å ha østsamiske kandidater på valglistene fra kretsen der dette er aktuelt. Etter utvalgets syn vil slike tiltak påvirke nominasjonsprosessen og redusere friheten utvalget mener listestillere bør ha.

Det er også andre regionale grupper enn østsamene som er fåtallige, heller ikke disse kan i utgangspunktet garanteres representasjon. Utvalget mener allikevel at det skal være mulig å organisere seg slik at små grupper gis en rimelig mulighet for representasjon, enten ved at de stiller egne lister eller ved at de får innpass høyt opp på andre lister.

Sametinget legger også vekt på at det i praksis må være mye opp til partiene og de som stiller lister å ivareta representasjonen fra mindre grupper. Sametinget peker på at det vil være krevende å sammenligne de ulike regionale samiske gruppenes situasjon og utfordringer, og ta hensyn til det i valgsystemet.

Departementets vurdering

Departementet ser at valgordningen ikke vil kunne løse behovet for representasjon for alle grupper samer, uansett gruppens størrelse. Hensynet til deltakelse fra alle mindre grupper må vurderes opp mot hensynet til Sametingets legitimitet, som kan bli svekket ved for stor disproporsjonalitet mellom antall representanter og manntallsregistrerte bak hver representant.

I Ot.prp. nr. 33 (1986–87) Om lov om Sametinget og andre rettsforhold (sameloven) ble det lagt vekt på at Sametinget skal kunne sies å være representativt for den samiske folkegruppe i Norge. Med representativitet ble det først og fremst lagt vekt på at organet skulle være valgt av og blant samene. Hensynet til representativitet innebar også at organet rent faktisk ble mest mulig bredt og allsidig sammensatt. Ved utformingen av valgordningen la departementet vekt på at man burde søke å sikre at ulike minoritetsgrupper blir representert i organet. Særlig ble forholdet til sørsamene, lulesamene og reindriftssamene vurdert i Ot.prp. nr. 33 (1986–87). Når det gjaldt sørsamene gikk departementet inn for at det sørsamiske området skulle utgjøre en valgkrets med tre mandater. Departementet fant derimot ikke anledning til å ivareta alle gruppene i forbindelse med opprettelsen av Sametinget.

I praksis vil den nye valgkretsinnstillingen slå slik ut i forhold til de ulike samiske gruppene:

Sørsamene foreslås å beholde en egen valgkrets. Departementet er enig i Selle-utvalgets vurdering at krets 12 Sørsameområdet bør beholdes som egen valgkrets for å sikre sørsamisk representasjon. Etter en overveielse av de foreliggende hensyn har departementet vurdert dette som mest hensiktsmessig til tross for at antall manntallsregistrerte i kretsen fortsatt vil fremstå som relativt lavt.

Det *lulesamiske og pitesamiske* området utgjør i hovedsak valgkrets 11 Midtre Nordland i gjeldende kretsinnstilling. I ny kretsinnstilling foreslår utvalget at denne valgkretsen slås sammen med valgkrets 9 Sør-Troms, unntatt Sørreisa kommune, og 10 Nordre Nordland til en ny og større valgkrets 5 Vesthavet valgkrets.

Departementet går inn for denne sammenslåingen. Departementet støtter Selle-utvalgets løsning fordi det er i dette området disproporsjonaliteten er størst etter dagens ordning. Utvalgets løsning vil redusere skjevheten som er i dag. Den foreslåtte valgkretsen vil omfatte det pitesamiske, lulesamiske og store deler av det markasamiske området. Ved sammenslåingen vil de ulike samiske bosetningsområdene kunne ha samepolitiske utfordringer som er av samme prinsipielle karakter, og som det kan være nyttig å samarbeide om. Departementet vurderer at antallet mandater som kan velges fra denne kretsen vil være tilstrekkelig til at det samtidig vil være mulig med en eventuell lokal mobilisering for å få innvalgt representanter fra mer områdebaserte lister.

Østsamene og deres etterkommere bor i Neiden og i tillegg i Kirkenes og Pasvikdalen i Sør-

Varanger kommune. Østsamene vil dermed tilhøre ny valgkrets 1 Østre valgkrets. Gruppen er fåtallig og representerer den eneste bæreren av østsamisk kultur i Norge.

Selle-utvalget og Sametinget kan ikke se hvordan hensynet til østsamisk representasjon kan bygges inn i selve valgkretsstrukturen. Departementet er enig i dette fordi det bor svært få østsamer i Norge.

Selle-utvalget har selv pekt på at deres forslag ikke sikrer østsamisk representasjon. Både Selle-utvalget og Sametinget mener likevel at det vil være uheldig å komme med sterke føringer for oppsetting av valglistene, for eksempel ved å utarbeide særregler. Departementet er enig i denne vurderingen. Sametingets valgordning kan ikke ivareta alle sider ved geografisk og kulturell representativitet. Ansvar for å sikre bredden i representasjonen vil dermed ligge hos de som gjennomfører nominasjonsprosessene.

4.1.4 Reduksjon av antall mandater

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget legger som premiss i forslaget til ny kretsinndeling og for de beregningene som skisseres, at ordningen med utjevningsmandater som ble innført ved valget i 2005, avskaffes. Selle-utvalget peker på at den foreslåtte kretsinnstillingen er et svar på det manglende samsvaret som har vært mellom antall manntallsførte og mandater i kretsene. Med den nye kretsinnstillingen er derfor de fire utjevningsmandatene ikke lenger nødvendige. Utvalget foreslår derfor at Sametinget går tilbake til 39 medlemmer.

Sametinget slutter seg til dette forslaget. Sametinget peker på at 39 representanter vil være tilstrekkelig for å sikre nødvendig bredde og representativitet i Sametingets plenumsforsamling.

Ingen av høringsinstansene har uttalt seg mot forslaget om å redusere antall mandater i Sametinget fra 43 til 39.

Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Selle-utvalgets og Sametingets vurderinger, og foreslår at antall representanter i Sametinget reduseres fra 43 til 39 og at ordningen med utjevningsmandater oppheves.

Departementet foreslår derfor at sameloven § 2–4 annet ledd oppheves.

4.1.5 Mandatfordelingen

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget fastslår at det nåværende valgsystemet har en stor grad av disproporsjonalitet i forholdet mellom stemmer og mandater. Den mest hensiktsmessige måten å løse dette på vil være å endre antallet mandater i hver krets i tillegg til å forandre valgkretsinnstillingen.

Selle-utvalget legger til grunn at det er stor variasjon i antall manntallsførte mellom de foreslåtte nye valgkretsene. Dersom en skulle legge en ren forholdsmessighetsbetraktning til grunn for mandatfordelingen til kretsene, ville områdene i nord få en helt dominerende stilling, jf. Ot.prp. nr. 33 (1986–87). Ut fra dette mener utvalget at det er rimelig med en viss utjevning særlig med tanke på relativt små samiske bosetningsområder. Utvalget vurderer det slik at valgordningen bør gi disse områdene en rimelig representasjon selv om de er små, det vil si at disse områdene bør ha en viss overrepresentasjon.

Selle-utvalget peker på at de relativt små samiske bosetningsområdene utenfor (indre) Finnmark har færre manntallsførte enn gjennomsnittet. Selle-utvalget har særlig lagt vekt på å sikre reell representasjon fra hele landet og spesielt fra de ulike tradisjonelle samiske bosetningsområdene.

Selle-utvalgets forslag er at det må være minst to mandater i hver av de sju valgkretsene, uansett hvor få manntallsregistrerte det er i valgkretsen. Utvalget foreslår at etter at de 14 garanterte mandatene er fordelt, fordeles de øvrige 25 ved bruk av oddetallsmetoden, såkalt ren variant av St. Laguës metode.

Selle-utvalget og Sametinget går imidlertid inn for et unntak i mandatfordelingen for Sør-Norge valgkrets, fordi den ligger utenfor det tradisjonelle samiske området. Unntaket innebærer at Sør-Norge valgkrets ikke vil få flere mandater enn det forholdsmessige antall mandater kretsen ville oppnå ved bruk av oddetallsmetoden på alle 39 mandatene. Etter dette forslaget blir det derfor nødvendig å benytte oddetallsmetoden i to operasjoner: Først på alle 39 mandater for å finne en øvre grense for mandater til Sør-Norge, dernest på de 25 mandatene som skal fordeles etter at alle kretsene har fått to mandater hver.

Utvalget peker på at forslaget om større valgkretser med to faste mandater fremdeles vil gi de mindre valgkretsene en viss overrepresentasjon, med unntak av Sør-Norge, men ikke i så stor grad som i dag. Den foreslåtte løsningen vil også i større

grad enn i dag legge til rette for økt representasjon fra mindre samiske grupper.

Høringsuttalelser fra Sør-Troms og Nordre Nordland peker på at fornorskningen der har vært særlig sterk og at det derfor er nødvendig med en overrepresentasjon til Sametinget fra dette området.

Departementets vurdering

Departementet støtter Selle-utvalget og Sametingets forslag om ny mandatfordeling og begrunnelsen for forslaget. Målsettingen med endringsforslaget er å gjenspeile velgernes ønsker og å oppnå en mer rettferdig og proporsjonal mandatfordeling mellom valgkretsene.

Departementet ser at det er fordelene ved å etablere en matematisk fordelingsmetode av mandatene i valgkretsene. For det første sikrer det etterprøvnbarhet og åpenhet om prosessen. For det andre innebærer det at valgkretsene behandles på samme måte. De mindre kretsene favoriseres og de største kretsene får redusert uttelling fordi de er store. For det tredje vil det skje en kontinuerlig justering av mandattildelingen til kretsene i takt med endringer i manntallet.

Departementet er enig med Selle-utvalget og Sametinget angående mandatfordelingen. Forslaget innebærer derfor at det bør være minst to mandater i hver av de sju valgkretsene. Etter at de 14 garanterte mandatene er fordelt, fordeles de øvrige 25 ved bruk av oddetallsmetoden, såkalt ren variant av St. Laguës metode. Se imidlertid nærmere om unntaksregel for Sør-Norge valgkrets, nedenfor.

Metoden for den forholdsmessige beregningen er den samme som er fastsatt for fordeling av mandatene mellom valgdistriktene ved stortingsvalg etter valgloven § 11–3 tredje ledd. Beregningsgrunnlaget for den forholdsmessige mandatfordelingen er manntallet i valgkretsen. Beregningsgrunnlaget for hver valgkrets divideres med 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 osv. De 25 representantplassene fordeles på valgkretsene på grunnlag av de fremkomne kvotientene. Representantplass nr. 1 ved denne fordelingen, tilfaller den valgkretsen som har den største kvotienten. Representantplass nr. 2 tilfaller den valgkretsen som har den nest største kvotienten, osv.

Departementet foreslår at St. Laguës metode lovfestes for fordelingen av mandatene fordi valg av mandatfordelingsmetoden er et grunnleggende trekk ved valgordningen.

Departementet vil fremheve at endringsforslaget om forholdsmessig fordeling av 25 mandater

mellom valgkretsene på grunnlag av antall manntallsførte vil gi et sterkere insitamant for flere til å registrere seg i samemanntallet, og vil dermed kunne bidra til at flere vil avgi stemme ved fremtidige sametingsvalg.

Forslaget innebærer endring i sameloven § 2–4.

Departementet legger til grunn at tidspunktet for beregningen av den forholdsmessige mandatfordelingen på grunnlag av samemanntallet vil bli fastsatt i forskrift. Departementet fastsetter videre nærmere bestemmelser om mandatfordelingen og kandidat kåringen ved sametingsvalg i forskrift om valg til Sametinget, som i dag.

Forslagene om forskriftsendringer vil være gjenstand for konsultasjoner med Sametinget.

4.1.6 Sør-Norge valgkrets

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget og Sametinget foreslår et unntak fra fordelingsmetoden når det gjelder mandatfordelingen til Sør-Norge valgkrets.

Sør-Norge valgkrets lå i 2005 under gjennomsnittet i antall manntallsførte, og ville være en av valgkretsene som kunne ha fordel av ordningen med en viss utjevning i fordelingen av mandatene. Selle-utvalget vurderer det likevel slik at Sør-Norge kretsen ikke bør få mer enn sin «rettmessige andel» av mandatene og ikke overrepresenteres. Utvalget begrunner unntaket med at Sør-Norge valgkrets består av kommuner som ligger utenfor de tradisjonelle samiske bosetningsområdene.

Sametinget er enig med Selle-utvalgets forslag om en unntaksregel for Sør-Norge valgkrets. For Sametinget er unntaket for Sør-Norge et viktig prinsipp for å sikre at Sør-Norge valgkrets ikke tildeles mandater på bekostning av de valgkretsene som ligger innenfor de tradisjonelle samiske bosetningsområdene.

Sametinget utdypet sitt syn i forbindelse med konsultasjonene. Sametinget pekte på at i NOU 1984: 18 og Ot.prp. nr. 33 (1986–87) ble det vurdert hvorvidt Sør-Norge skulle være en egen valgkrets. Grunnen var at Sør-Norge både historisk og kulturelt skiller seg fra de tradisjonelle samiske bosetningsområdene. Sametinget peker på at vurderingene i forbindelse med forslaget om sameloven underbygger behovet for en begrensning i antall mandater som kan oppnås for Sør-Norge valgkrets. Selv om samerettsutvalget var delt i synet på behovet for en valgkrets i Sør-Norge, var samerettsutvalget samlet om å foreslå at områdene utenfor det tradisjonelle området bare skulle gis en begrenset representasjon på Sametinget.

Tabell 4.2 Fordeling av mandater på de nye valgkretsene

	Manntall 2005	39 mandater fordelt etter ren oddetallsmetode	Mandatfordelingen etter Selle-utvalget og Sametingets forslag		Sum
			Grunn- tildeling	Forholdmessig andel av 25 mandater med særlig begrensning for Sør-Norge	
1. Østre valgkrets	2140	7	2	4	6
2. Ávjovári valgkrets	3521	11	2	7	9
3. Nordre valgkrets	1736	5	2	4	6
4. Gáisi valgkrets	1799	6	2	4	6
5. Vesthavet valgkrets	1226	4	2	3	5
6. Sørsamisk valgkrets	721	2	2	1	3
7. Sør-Norge valgkrets	1395	4	2	2 ¹	4
Sum	12 538	39	14	25	39

¹ Sør-Norge skulle ved fordelingen egentlig hatt 3 mandater, men det ville samlet gitt kretsen ett mandat mer enn maksimaltildelingen på fire. Dette mandatet går i stedet til den neste kretsen som står for tur (i dette tilfellet valgkrets 5).

Sametinget viste videre til at departementet også vektla dette i Ot.prp. nr. 33 (1986–87) når den uttrykte at: «*Fordi antall samer i Sør-Norge som overhodet kan tenkes å ha noen interesse for et samevalg, er svært usikkert, mener departementet i likhet med utvalget [samerettsutvalget] at Sør-Norge ikke gir rom for mer enn én valgkrets med tre mandater*». Ut fra dette peker Sametinget på at det er rimelig å legge inn en viss begrensning i antall mandater Sør-Norge valgkrets kan oppnå i forhold til andre valgkretser, slik Selle-utvalget foreslår.

Etter Sametingets vurdering vil Selle-utvalgets fordelingsmetode sikre nødvendig representasjon fra Sør-Norge slik at velgernes interesser i dette området også blir en viktig del av den samepolitiske debatten. Sametinget vurderer det videre slik at hensynet til representasjon fra ulike samiske regionale grupper fra valgkretsene innenfor det tradisjonelle samiske området må tillegges vekt framfor en eventuell større representasjon fra Sør-Norge valgkrets. En større representasjon fra Sør-Norge valgkrets vil kunne gå på bekostning av de nye valgkretsene 5 og 6.

Sametinget vektlegger at representasjonen fra områder der den samiske bosetningen er mest spredt og sterkt knyttet til tradisjonell næring må sikres. Sametinget viser til at sentrale samepolitiske temaer ofte er knyttet opp mot ressursgrunnlaget i disse områdene.

Unntaket innebærer at Sør-Norge valgkrets ikke får flere mandater enn kretsen oppnår ved bruk av oddetallsmetoden på alle 39 mandatene. Valgkretsen får altså et øvre tak regnet ut fra antall

manntallsførte i hver valgkrets. Sametinget peker på at slik sett vil Sør-Norge valgkrets ha mulighet til å få flere mandater hvis manntallet vokser i forhold til de andre valgkretsene. Det vil derfor fremdeles foreligge et insitamment for å få flere til å registrere seg i manntallet også for denne valgkretsen. Valgkretsens minimumstildeling på to mandater vil uansett sikre representasjonen fra kretsen.

I høringen er det ikke kommet negative innspill på unntaksregelen for Sør-Norge valgkrets, heller ikke fra de som har avgitt høringssvar fra den aktuelle valgkretsen.

Departementets vurdering

Ved vurderingen av om unntaksregelen for Sør-Norge valgkrets legger departementet avgjørende vekt på Sametingets standpunkt og argumentasjon. Departementet legger særlig vekt på at unntaksregelen vil gjøre at valgkretser med de mindre regionale gruppene, som lulesamene og sørsamene, vil komme noe bedre ut ved mandatfordelingen.

4.1.7 Oppsummering av endringsforslagene i sameloven § 2–4

Departementet foreslår ny valgkretsinndeling for sametingsvalget og nye navn på valgkretsene. Departementet foreslår videre at ordningen med utjevningsmandater oppheves, slik at Sametinget igjen får 39 mandater. Dessuten innebærer departementets forslag en matematisk metode for man-

datfordeling mellom valgkretsene til Sametinget, med en unntaksbestemmelse for valgkrets 7 Sør-Norge valgkrets.

Mandatfordelingen vil etter St. Laguës metode med unntaket for Sør-Norge valgkrets fremkomme slik:

1. Hver valgkrets får en minimumstildeling på 2 mandater.
2. Ren oddetallsmetode benyttes for å finne ut hvor mange mandater Sør-Norge valgkrets maksimalt kan tildeles.
3. Ren oddetallsmetode benyttes for å fordele de 25 mandatene som kommer i tillegg til de 14 som allerede er garantert som minimumstildeling til valgkretsene.
4. Mandattallet for hver krets er summen av minimumstildelingen på 2 mandater (av 14 mandater totalt) og de mandatene (i alt 25) som fordeles på grunnlag av manntallet i kretsene.
5. Etter at Sør-Norge valgkrets eventuelt har nådd maksimumsantallet etter punkt 2 ovenfor, ses det bort fra Sør-Norge valgkrets i den videre fordelingen av mandatene.

I forbindelse med ny mandatfordelingsmetode foreslår departementet videre at bruken av St. Laguës metode lovfestes ved en henvisning til valgloven § 11–3 tredje ledd.

Lovforslaget innebærer endringer i sameloven § 2–4.

4.2 Begrensning i adgangen til å avlegge stemme på valgdagen i kommuner med færre enn 30 manntallsførte – sameloven § 2–3

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget har vært opptatt av det som oppfattes som treghet i valgoppgjøret fordi det gir utslag på hvordan mange opplever sametingsvalgets status og legitimitet. Selle-utvalget foreslår derfor at manntallsførte samer bosatt i kommuner med mindre enn 30 registrerte i samemanntallet kun kan avlegge forhåndsstemme til valget.

Etter dagens ordning foreligger valgresultatet først ca. 10 dager etter sametingsvalget. Utvalget har vurdert ulike løsninger med forbedringer innenfor dagens system, men har kommet til at resultatet fra sametingsvalget uansett ikke vil foreligge før tidligst fredag i valguken, om alt går etter planen. Selle-utvalget foreslår derfor som et virkemiddel at manntallsførte bosatt i kommuner med mindre enn 30 registrerte i samemanntallet kun

kan avlegge forhåndsstemme til valget. Utvalget mener dette vil sikre et raskere valgoppgjør.

Forslaget vil innebære noe forskjellsbehandling av velgerne. Utvalget peker i den sammenheng på at likhetsprinsippet heller ikke gjelder fullt ut i dag da enkelte som er bosatt i utlandet må forhåndsstemme. Det er derfor utvalgets syn at bare å tillate forhåndsstemmegivning i utvalgte kommuner, ikke vil bryte med prinsippet om frie og rettfærdige valg.

For forhåndsstemmegivningen vil Selle-utvalget av praktiske hensyn ikke foreslå andre ordninger for sametingsvalget enn for stortingsvalget. Utvalget argumenterer med at den enkelte kommune ikke bør ha flere frister å forholde seg til. Selle-utvalget påpeker også at effektiviseringen av valgavviklingen fordrer bred informasjon om ny valgordning, spesielt til velgerne og samtlige kommuner.

Forhåndsstemmene fra velgere i de kommuner som ikke har 30 eller flere i samemanntallet vil bli sendt opptellingsvalgstyret i aktuell krets for optelling. Det utpekes ett opptellingsvalgstyre i hver av de sju kretsene. Selle-utvalget foreslår at det skal være opptellingsvalgstyret i Tana, Karasjok, Alta, Tromsø, Narvik, Steinkjer og Oslo. Alle stedene er sete for opptellingsvalgstyrene også etter dagens ordning.

Selle-utvalget foreslår at forhåndsstemmer skal være den enkelte valgkrets' opptellingsvalgstyre i hende innen kl. 20 på valgdagen. Slik vil valgresultatet fra kommunene med færre enn 30 stemmeberettigede kunne foreligge på valgnatten.

Velgere i kommuner med 30 eller flere stemmeberettigede kan, i tillegg til å forhåndsstemme, også avgi stemme på valgdagen. Disse kommunene skal etter Selle-utvalgets forslag foreta foreløpig optelling av stemmene fra sametingsvalget selv. Kommunene skal så rapportere resultatet av den foreløpige optellingen i kommunene til det felles elektroniske valgnattsystemet på valgkvelden og valgnatten. Stemmene må deretter sendes opptellingsvalgstyret i kretsen med signert protokoll fra optellingen i kommunen. Endelig godkjenning og optelling skjer hos opptellingsvalgstyret i den enkelte valgkrets.

Selle-utvalget vektlegger at det ikke vil foreslå ordninger som svekker prinsippet om hemmelige valg. Utvalget går derfor ikke inn for optelling lokalt i kommuner med færre enn 30 stemmeberettigede.

Selle-utvalget foreslår at skjæringstidspunktet for hvilke kommuner som har 30 eller flere manntallsførte settes den dagen manntallet lukkes for kommende valg.

De aktuelle kommunene som har 30 eller flere manntallsførte hadde ved 2005-valget 11 111 av de totalt 12 538 manntallsregistrerte. Dette omfatter dermed stemmene fra i underkant av 90 % av velgerne. Ved valget i 2005 var det 239 kommuner med til sammen 1427 manntallsførte som hadde mellom 1 og 29 personer i samemanntallet. 147 kommuner hadde ingen manntallsførte.

Selle-utvalgets forslag innebærer at alle stemmer fra sametingsvalget vil kunne telles etter kl. 20 på valgkvelden. Etter utvalgets forslag om forhåndsstemmegivning i kommuner med færre enn 30 manntallsførte og opptelling lokalt i kommuner med 30 eller flere manntallsførte, vil et samlet resultat for sametingsvalget kunne foreligge på valgnatten.

Kommunene har i sine høringsuttalelser konsentrert seg om forslagene til opptelling av stemmene. Kommuner med få manntallsførte støtter forslaget om at det innføres en ordning med kun rett til forhåndsstemmegivning i kommuner med færre enn 30 manntallsførte. *Oslo kommune* mener at en slik ordning i større grad vil undergrave betydningen av sametingsvalget enn tidspunktet for når valgresultatet er klart. *Ungdomsforeningen Stuernjårgga Sámenuorak (SSN)* mener at forslaget vil representere et demokratisk problem og gir videre uttrykk for at det settes et b-stempel på sametingsvelgere når disse fratras retten til å stemme på valgdagen.

Sametingets vurdering er at den lange tiden fra valget er gjennomført til valgresultatet foreligger, undergraver betydningen av sametingsvalget. Sametinget mener det ikke vil være et demokratisk problem at ikke personer i kommuner med færre i manntallet har samme anledning til å stemme på valgdagen. Sametinget mener hensynet til raskt valgresultat veier tyngre. Sametinget vektlegger videre at legitimiteten til sametingsvalget som helhet vil tjene på en ordning med en enkel og praktisk gjennomførbar struktur. Sametinget mener Selle-utvalgets foreslåtte ordning fjerner den overorganiseringen som utvalget peker på ligger i dagens system.

Sametinget la i forbindelse med konsultasjonene vekt på at Sametinget så langt som mulig ønsker å ha samme frister og ordninger for sametingsvalget som det er til stortingsvalget. Sametinget peker på at det er to viktige prinsipper å ta hensyn til i denne sammenhengen. Det ene er Sametingets legitimitet med hensyn til å få et raskt valgresultat. Det andre prinsippet er at hver stemme er viktig. Sametinget viser til at det er relativt få stemmer som må forkastes til sametingsvalg i forhold til antallet forhåndsstemmer som avgis.

Departementets vurdering

I tråd med forslaget fra Selle-utvalget og Sametinget foreslår departementet endring i sameloven § 2–3 om begrenning i adgangen til å avlegge stemme på valgdagen i kommuner med færre enn 30 manntallsførte.

Departementet støtter forslaget om at kommuner med flere enn 30 stemmeberettigede skal foreta en foreløpig opptelling av stemmene lokalt i kommunene. Det bør legges opp til å rapportere til det felles elektroniske valgnattsystemet på samme måte som det gjøres for stortingsvalget.

Etter departementets vurdering vil forslaget ha stor betydning for et hurtig valgoppgjør etter sametingsvalget. Det er vurdert som viktig at valgresultatet foreligger raskt fordi det trolig vil gi mer positiv oppmerksomhet rundt sametingsvalget og dermed kunne bidra til økt deltakelse og større legitimitet og hevet status. Forslaget er derfor et element for å oppnå en av hovedmålsettingene ved lovrevisjonen.

Lovendringsforslaget innebærer at for manntallsførte i kommuner med mindre enn 30 manntallsførte vil det for sametingsvalgets del kun være adgang til å avlegge forhåndsstemme. De som bor i disse kommunene vil heller ikke kunne avlegge stemme på valgdagen ved å reise til en kommune som avholder sametingsvalg på valgdagen.

Departementet legger opp til forskriftsendring i opptellingsprosedyrene om at alle kommuner med 30 eller flere manntallsførte foretar foreløpig opptelling av stemmene selv. Dette er i tråd med forslaget fra Selle-utvalget og Sametinget. Sametinget vil bli konsultert i denne prosessen.

Departementet foreslår videre at det i forskrift slås fast at kommunene fortløpende bør sende forhåndsstemmer til opptellingsvalgstyret.

4.3 Begrepet «samemanntallet» – sameloven § 2–6

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Etter Selle-utvalgets syn er samemanntallets primære funksjon å være et valgmanntall, hvor de manntallsførte, gjennom sin valgdeltakelse, velger samenes folkevalgte organ.

Samemanntallet er et register over de samene i Norge som har satt fram krav om å bli ført inn i samemanntallet. For å bli ført inn i samemanntallet må man oppfylle kriteriene i sameloven § 2–6, der ved har man stemmerett til sametingsvalget hvert fjerde år.

Det er en utbredt oppfatning at det er relativt mange personer som oppfyller både det subjektive og det objektive kriteriet i sameloven § 2–6, men som av ulike årsaker velger ikke å registrere seg i manntallet.

De som føres inn i manntallet får ikke ytterligere rettigheter gjennom denne registreringen enn retten til å avgi stemme til sametingsvalget. Utvalget legger til grunn at de som står i manntallet heller ikke har gitt noen andre rett til å bruke manntallet til andre formål.

Utvalget foreslår derfor at det må framgå tydeligere at samemanntallet *ikke* er et register over den samiske befolkning, men et *valg*manntall til bruk for de som ønsker å gjøre sin samiske identitet politisk relevant ved sametingsvalg. For å tydeliggjøre dette, foreslår utvalget at begrepet *samemanntall* i sameloven endres til *Sametingets valgmanntall*.

Utvalgets forslag innebærer ikke endringer i føring og forvaltning av manntallet eller bruken av manntallet i forbindelse med avviklingen av sametingsvalg. Forslaget innebærer heller ikke endringer i bestemmelsene om at manntallet kan brukes til vitenskapelig øyemed og andre samfunnsformål etter samtykke fra Sametinget, jf. sameloven § 2–6 og forskrift om valg til Sametinget § 81, jf. § 12.

Sametinget støtter Selle-utvalget i å endre lovens betegnelse fra «*samemanntallet*» til «*Sametingets valgmanntall*». Sametinget peker i sin vurdering på at den primære funksjonen for manntallet kommer tydeligere fram ved å endre betegnelsen.

Departementets vurdering

I tråd med Selle-utvalgets og Sametingets forslag går departementet inn for at samelovens betegnelse «*samemanntallet*» endres til «*Sametingets valgmanntall*».

Forslaget innebærer endringer i sameloven §§ 2–5, 2–6 og 2–7.

Departementet kan slutte seg til Selle-utvalgets og Sametingets argumentasjon om at det bør fremgå av lovens uttrykksmåte at det aktuelle manntallet ikke er et register over den samiske befolkning, men et valgmanntall til bruk for å avlegge stemme ved sametingsvalget.

Endring av betegnelsen til «*Sametingets valgmanntall*» endrer ikke på forutsetningen om at Sametinget fortsatt skal kunne gjøre manntallet tilgjengelig for vitenskapelig øyemed og andre samfunnsformål (jf. Ot.prp. nr. 26 (2003–2004)).

4.4 Vilkår for forslagsrett til valgliste – sameloven § 2–7

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalgets forslag til nye valgkretser medfører at de aller minste kretsene forsvinner. Dette gjør at kravene til antall underskrifter m.v. for listeforslag bør justeres noe. I dag forutsettes det at et listeforslag er underskrevet av minst 15 personer som er innskrevet i samemanntallet i den aktuelle kretsen. Utvalget foreslår at kravet heves til minst 30 personer.

Sametinget har sluttet seg til Selle-utvalgets forslag.

Departementets vurdering

Departementet foreslår, i tråd med Selle-utvalgets og Sametingets forslag, å øke kravet fra 15 til 30 underskrifter av forslagsstillere til valgliste. Dette innebærer en endring i sameloven § 2–7.

Forslaget er en følge av ny kretsinndeling med færre og større valgkretser. Alle som er innført i samemanntallet i valgkretsen har forslagsrett innen kretsen.

Endringen innebærer at forslag til valgliste skal være underskrevet av 30 samer med forslagsrett. Departementet vurderer at kravet vil kunne bidra til å redusere fragmentering og styrke Sametingets stilling ved at kun lister med en viss oppslutning deltar i valget.

4.5 Språkkriteriet for innføring i samemanntallet – sameloven § 2–6

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget foreslår en endring av ordlyden i språkkriteriet for innføring i samemanntallet, det såkalte objektive kriteriet. Forslaget innebærer at uttrykket «har samisk som hjemmespråk» i sameloven § 2–6 første ledd bokstav a, erstattes med «har hatt samisk som hjemmespråk under oppveksten».

Selle-utvalget mener det er viktig å tydeliggjøre at det subjektive og objektive kriteriet er likeverdige kriterier. Med *det objektive kriteriet* forstås forhold som lar seg fastslå av andre enn personen selv. Dette står i motsetning til *det subjektive kriteriet* som innebærer stemmerettsvilkår som først og fremst kommer til uttrykk i en persons egenoppfatning.

Selle-utvalget peker på at det er en lang og fast praksis for at uttrykket hjemmespråk i sameloven betyr «hjemmespråk under oppveksten» og viser

til at denne forståelsen er i samsvar med det første samerettsutvalgets intensjon bak formuleringen.

Sametinget uttaler i sin innstilling at de ser det som en fordel om det presiseres i loven hva en forstår som «hjemmespråk» for å unngå ulike fortolkninger av formuleringen.

Departementets vurdering

Departementets syn er at det ikke bør gjøres endring i lovteksten. Departementet ser ikke behov for endringen. I vurderingen vektlegger departementet at det slås fast i Ot.prp. nr. 33 (1986–87) om sameloven på side 119 at med *hjemmespråk* menes et språk som vedkommende benyttet i hjemmet under oppveksten. Etter departementets vurdering kan det være en viss risiko for at endring i ordlyden kan bli oppfattet som en ny barriere for de som ønsker å registrere seg i samemantallet. Sametinget har i forbindelse med konsultasjonene uttrykt enighet med departementet i at det juridisk sett er unødvendig å innarbeide presiseringen i lovteksten. Sametinget og departementet er på denne bakgrunn enige om at det ikke fremmes forslag om endring i sameloven § 2–6.

4.6 Forskriftskompetanse

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget har ikke drøftet spørsmålet om Sametingets forskriftskompetanse.

Sametinget foreslår at Sametinget i sameloven gis myndighet til å fastsette nærmere bestemmelser om valg til Sametinget, jf. sameloven § 2–7 tredje ledd og § 2–11 og etter forslaget fra Selle-utvalget § 2–4 tredje ledd om Kongens adgang til å fastsette nærmere bestemmelser.

Departementets vurdering

Forslaget om Sametingets forskriftskompetanse ble fremmet av Sametinget etter at Selle-utvalgets rapport hadde vært på høring. Etter departementets vurdering vil det ikke være aktuelt å fremme forslaget uten nærmere utredning og høring. Sametinget legger stor vekt på å få gjennomført de øvrige endringer til sametingsvalget i 2009. På denne bakgrunn har departementet og Sametinget i konsultasjonsprosessen kommet til enighet om at forslaget om Sametingets forskriftskompetanse ikke vurderes i denne proposisjonen. Departementet tar sikte på å vurdere spørsmålet nærmere, med sikte på at et eventuelt lovforslag skal kunne behandles i god tid før valget i 2013.

4.7 Kjønnssammensetning

Selle-utvalgets forslag og Sametingets vedtak

Selle-utvalget ble i mandatet bedt om å se særskilt på representativiteten i Sametinget, spesielt med tanke på kjønn. Utvalget vurderer at resultatet fra valget i 2005, hvor det ble tilnærmet lik kjønnsfordeling blant representantene, viser at fokuset som var på den skjeve kjønnsrepresentasjonen i forkant av valget ga gode resultater. Utvalgets prinsipielle syn er at krav om – og press i retning av – god kjønnsbalanse primært må sikres av de som stiller lister, altså av det samiske sivilsamfunn selv, og ikke først og fremst gjennom lov- og forskriftsregulering. Det er videre utvalgets syn at de endringene som foreslås vil gjøre det lettere enn i dag å sikre en god kjønnsbalanse, selv om dette ikke blir regulert direkte gjennom lov og forskrift.

Sametinget uttaler at selv om kvinne- og ungdomsandelen i Sametinget tok seg opp ved valget i 2005, er det viktig å ha et system som også legger til rette for opprettholdelse av en kjønns- og aldersmessig balanse blant Sametingets representanter. Det kan være grunn til å tro at det store negative fokuset på den lave kvinnerepresentasjonen og aldersspredningen blant representantene i Sametinget i forkant av nominasjonsprosessene til valget i 2005 medførte en kraftig mobilisering i listenes og partienes nominasjonsprosesser. Det er ikke gitt at en slik mobilisering vil foregå i forkant av hvert valg. Sametinget legger vekt på at det samiske samfunnet er mangfoldig og variert. Det vil derfor være ønskelig å ha et valgsystem som legger til rette for høy grad av representativitet.

Departementets vurdering

Departementet viser til at det i 2005 ble fastsatt i forskrift om valg til Sametinget at Sametinget kan stille krav til forslagsstillere av valglistene om minst 40 % kjønnsfordeling på lister som stiller til valg. Sametinget fastsatte slik forskrift 15. desember 2004. Ved valget i 2005 ble 22 kvinner (51 %) valgt inn i tinget. Departementet mener at partiene, organisasjoner og valglistene fortsatt bør utfordres til å sikre en balansert kjønnsmessig representasjon på lister som stilles til valg.

Etter departementets vurdering vil den nye valgordningen legge til rette for at det fortsatt vil være en jevn kjønnssammensetning på Sametinget. Departementet anser det derfor ikke nødvendig nå å sette inn ytterligere tiltak vedrørende Sametingets kjønnssammensetning.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det følger i utgangspunktet ingen budsjettmessige merkostnader med lovforslaget. Det kan imidlertid etter departementets vurdering ikke utelukkes at større geografiske valgkretser vil kunne medføre reduserte eller økte utgifter til Sametingets politiske arbeid. De eventuelt økte kostnadene knyttet til overgangen til geografisk større valgkretser forutsettes dekket innenfor Sametingets ordinære budsjett og de midlene som avsettes til gjennomføringen av sametingsvalget i 2009.

Forslag om endret valgordning fordrer bred informasjon til partier, organisasjoner, forslagsstillere av valglister, sametingsvelgere og kommuner. Dette gjelder endringer i kretsinnstillingen, mandatfordelingen og spesielt ordningen med begrensning i adgangen til å avlegge stemme på

valgdagen i kommuner med færre enn 30 manntallsførte. Informasjonsarbeidet må starte før partier og lister starter sine nominasjonsprosesser tidlig på høsten 2008.

Forslagene om endringer til Sametingets valgordning krever tilsvarende revisjon av forskrift om valg til Sametinget med fastsettelse i løpet av 2008.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i sameloven.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i sameloven i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endringer i sameloven

I

I lov 12. juni 1987 nr. 56 om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) gjøres følgende endringer:

§ 2–3 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:
I kommuner med mindre enn 30 manntallsførte er det kun adgang til å avlegge forhåndsstemme ved sametingsvalget.

§ 2–4 skal lyde:

§ 2–4 Valgkretser og mandatfordeling.

Ved valg til Sametinget velges medlemmer med varamedlemmer fra følgende valgkretser:

1. *Østre valgkrets/Nuortaguovllu válgabiire: kommunene Sør-Varanger, Nesseby, Vadsø, Vardø, Båtsfjord, Tana, Berlevåg, Lebesby og Gamvik i Finnmark fylke*
2. *Ávjovári valgkrets/Ávjovári válgabiire: kommunene Karasjok, Kautokeino og Porsanger i Finnmark fylke*
3. *Nordre valgkrets/Davveguovllu válgabiire: kommunene Nordkapp, Måsøy, Kvalsund, Hammerfest, Alta, Hasvik og Loppa i Finnmark fylke og kommunene Skjervøy, Kvænangen og Nordreisa i Troms fylke*
4. *Gáisi valgkrets/Gáiseguovllu válgabiire: kommunene Kåfjord, Storfjord, Lyngen, Karlsøy, Tromsø, Balsfjord, Målselv, Bardu, Lenvik, Berg, Torsken, Tranøy og Sørreisa i Troms fylke*
5. *Vesthavet valgkrets/Viestarmera válggabijrra/Viestarmeara válgabiire: kommunene Dyrøy, Salangen, Lavangen, Gratangen, Skånland, Ibestad, Harstad, Bjarkøy, Kvæfford i Troms fylke og kommunene fra og med Saltdal, Beiarn og Meløy og nordover i Nordland fylke*
6. *Sørsamisk valgkrets/Áarjel-Saepmie veeljeme-gievlie: kommunene fra og med Rana og Rødøy og sørover i Nordland fylke, fylkene Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag, kommunene Surnadal, Rindal og Sunndal i Møre- og Romsdal fylke og kommunene Engerdal, Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Follidal i Hedmark fylke*
7. *Sør-Norge valgkrets/Lulli-Norgga válgabiire: de kommunene i Møre og Romsdal og Hedmark fylker som ikke tilhører valgkrets 6, samt fylkene*

Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Buskerud, Vestfold, Akershus, Østfold, Oppland og Oslo.

Det skal velges 39 representanter til Sametinget. Valgkretsene tildeles først to mandater hver. Deretter fordeles de øvrige 25 mandatene forholdsmessig mellom valgkretsene på grunnlag av antall manntallsførte etter fordelingsmåten fastsatt i valgloven § 11–3 tredje ledd. Sør-Norge valgkrets skal likevel ikke tildeles flere mandater enn valgkretsen ville fått dersom alle 39 mandater var fordelt forholdsmessig mellom valgkretsene.

Kongen gir utfyllende bestemmelser om mandatfordelingen og kandidatføring.

§ 2–5 Stemmerett.

§ 2–5 første ledd skal lyde:

Stemmerett ved valg til Sametinget har alle som har stemmerett ved kommunestyrevalg i kretsen, og som på valgdagen står innført i *Sametingets valgmanntall* i kretsen (jf. § 2–6).

§ 2–6 Samemanntallet.

§ 2–6 skal lyde:

§ 2–6 *Sametingets valgmanntall.*

Alle som avgir erklæring om at de oppfatter seg selv som same, og som enten

- a) har samisk som hjemmespråk, eller
- b) har eller har hatt foreldre, besteforeldre eller oldeforeldre med samisk som hjemmespråk, eller
- c) er barn av person som står eller har stått i *Sametingets valgmanntall*, kan kreve seg innført i *Sametingets valgmanntall*.

Begjæring om innføring i *Sametingets valgmanntall* rettes til Sametinget.

Sametingets valgmanntall utarbeides av Sametinget på grunnlag av folkeregisteret, *valgmanntallet* ved siste sametingsvalg og de krav om innføring eller strykning som er kommet i løpet av valgperioden. *Sametingets valgmanntall* skal føres kommunenvis.

Når en person er innført i *Sametingets valgmanntall*, kan dette registreres i folkeregisteret.

Denne registrering skal være tilgjengelig kun for den myndighet som har ansvaret for gjennomføring av valg til Sameting, eller etter samtykke fra Sametinget.

Sametingets valgmannstall kan føres ved hjelp av EDB.

§ 2–7 *Valgbarhet og forslagsrett.*

§ 2–7 første og annet ledd skal lyde:

Valgbar til Sametinget er alle som er innført i *Sametingets valgmannstall* i kretsen. De som skal velges, må dessuten være innført i folkeregistret

som bosatt i kretsen på valgdagen. Personale ved Sametingets administrasjon er likevel ikke valg-
bare.

Forslagsrett i valgkretsene har alle som er innført i *Sametingets valgmannstall* i kretsen. Et forslag til valgliste må være underskrevet av *minst 30 samer* med forslagsrett.

II

Denne lov trer i kraft straks.
